

ספרות עברית וכללית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי")
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספרי קריאה
הפרק הראשון במבחן (שירה) הוא **חובה** (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות על השאלות לפי ההוראות בו (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"

(60 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 30 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נְעֵרָה מִן הַקְטָמוֹנִים (חַתָּךְ־אֶרֶךְ) / מירי בן שמחון

נְעֵרָה שְׁחוֹרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
 עֲלִיזָה אֶלְפִנְדֵרִי
 בְּמָקוֹם שְׂנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
 מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
 5 כְּמִי שְׁעוֹשָׂה הַטוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
 אַחַר כֵּן תִּזְדַּיַח רֹצֵפָה
 וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֲגָרְטֵל
 הִיא מִתְאַיְמָה אֶת צְבֵעַ הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
 הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
 10 הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שְׂכֵבָה עֵבֶה שֶׁל "מִיק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כֵּן.
 בְּכָלֵל זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלְוִיּוֹת בָּזָה
 הִיא מְקַפֵּדָה לְמִלְאָ אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
 וְאֲמוּנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
 15 מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרְצִיּוֹת, אֲבָל בְּצֻדָּק
 בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שְׂכָל כֵּן הִרְבָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
 זֶה הַטֵּבֵעַ שְׁלָהּ
 הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹהֵי שְׂאוּמָרִים שְׁטִיּוֹת
 שְׂאִין לָהֶם טַעַם
 20 וְשֵׁלֵא שׁוּמָרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
 אֲמָא שְׁלָה מִתָּה מִהֶתְקַף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
 וְאֲבֵא שְׁלָה שְׁרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
 הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שְׁלָה יַעֲקֹב
 שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
 25 וְהוּא אֲדָמִינִיסְטֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
 אַחֲרָי עַל כֵּן וְכֵן עוֹבְדִים
 שְׂמֻקְבָּלִים אֶת הַמְּשָׁכֶרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

היא פתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
 העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
 כל בקר ב-7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסודרת).
 בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
 שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
 אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
 זה טוב בשביל שיזע שהיא רצינית
 ושלא יחשב שהיא תסכים לפגי החתנה.
 לפעמים היא יוצאת עם אה שלה יעקב לסרט
 מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
 וכל השכונה רואה שהיא מבלה
 והשם שלה נשאר נקי.
 כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
 אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
 יודעת לתפור ויושבת בבית
 בחורה רצינית.
 יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
 יבוא בחור לענין והיא תתחתן
 ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
 ויעריכו את האמא שלהם.

השיר מתחיל כך:

נערה שחורה עם חטטים בפנים

עליזה אלפנדר

במקום שנועד לאנשים אחרים

מה הן הציפיות שהשורות האלה מעוררות אצל הקורא? האם המשך השיר עונה על ציפיות אלה?

הסבר והדגם את דבריך.

2. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמְעֵת") מאת אמירה הס.

קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

סְלִימָה אֶת דּוֹמְעֵת שָׁם עֲדִין לֵיד הַפְּרִיז'יָדָר עִם בְּלוֹק הַקָּרָח עַל
הָעֵינַיִם שְׁלִי
זֶה הָיָה בְּצָרִיף הַפַּח
שׁוֹם קוֹסֵם מְאָרֶץ עוֹצוּ לִי לָאֵן לְרוּץ לֹא בָּא
מְמַסְמָרֵת נִפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרָח
עֲמַדְתִּי לֵידָךְ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבְרָה חִלַּף מְעֵלִינוּ כְּמוֹ צֶל כְּבֹד
יֵשׁ לִילוֹת שְׂזָכְרוֹן קְקֻטוֹסִים מְעַקְצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוּף
כִּי אֶכְלֵתִי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר

הוּ רֵיחַ נְרַקִּיסִים מְשַׁכָּר
מוֹשֵׁף רַגְלֵי יֵלֵד לְרוּץ עֲמַק בְּתוֹף בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בְּיָדָיו -
רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְרָהִיב
הַקִּיצַתְנִי אֶל בְּקָר שְׁכָלוּ שְׁכָר וּשְׁעַת בֵּין שְׁמִשׁוֹת אֲדִירָה
חֲפֵנָה אֶל תּוֹכִיָּה יֵלֵדָה קֶלֶת גּוּף נוֹשְׁמֵת נוֹף
פְּרוֹשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.

הָיִיתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טְהוֹר וּמְלֵמָלָה
וּנְפִשִׁי מְסֻרָקָת בְּפָרַח מְסֻרָק שׁוֹלְמִית

מָה לָךְ סְלִימָה טָרֵם נוֹלֵדָת נִסְפִית אֶל יָמִים גְּקֻשִׁים וְאֶת עוֹדָךְ
נֶצֶן מִתְהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יֵלֵדָה יְתוּמָה מְאָב
וְאִין לָהּ חוּבָק. וְרַק אֲנִי נֶצֶבְתִּי לָךְ מְרַחוֹק עַל שְׁפַת הַיָּאוֹר
מְאַסְפֵת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֲסוּפִית

עֵינַיִךְ כֹּה קֻטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יְהֵלוֹם מְלֻטָּשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שְׁמֻחָתָךְ
עוֹד בְּךָ דְקָלִים וְעֵסִיס הַתָּמָר.

הסבר והדגם כיצד הבית הראשון והבית האחרון בשיר מבטאים את משבר ההגירה, המתואר בשיר כולו.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

והגִּירַת הוֹרֵי / יהודה עמיחי

והגִּירַת הוֹרֵי לֹא נִרְגְּעָה בִּי.
 דָּמִי מִמְּשִׁיחַ עֲדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתַי
 גַּם אַחַר שְׂכָבְךָ הֵנַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירַת הוֹרֵי לֹא נִרְגְּעָה בִּי.
 5 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחַר חֲצוֹת.
 הַשֶּׁגַּ וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזֹכִיר יוֹם מְשֻׁכָּח.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מַדְבָּר גָּדוֹל
 10 וְנִרְגְּעוּ מְעַט. אֲשֶׁה אַחַת. כְּלָלִי מְשֻׁחָק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲקֵי כָּאֵב וְכֹכֵד.
 עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשֵׁי יִשְׁתַּכַּר
 בְּלָחֶם אֲהַבְתוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הוֹרֵי בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אִם הַדְּרֹךְ, בָּהּ אֲנִי תָּמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
 15 צָעִיר מְדִי בְּשִׁבִיל לְמוֹת, זְקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעִיפוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמְּחַצְּבָה בְּגוֹף אֶחָד.
 אֲרַכְּאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַגִּירַת הוֹרֵי
 לֹא נִרְגְּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמַדְתִּי
 20 שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיּוֹת תָּמִיד.
 וְכָבֵר עוֹרְקֵי וְגַם גִּידֵי כֶּסֶבֶד
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֲתִיר. וְאַחַר־כֵּן
 מוֹתִי וְסוֹף לְהַגִּירַת הוֹרֵי.

השיר מתאר את ההעברה הבינ־דורית של חוויית ההגירה.

הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך הבא גם שלושה ציורי לשון המבטאים את ההעברה הזאת.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוֹצֵה לְדַעַת מָה הָיָה פֶּה פְּעַם בְּמָקוֹם הַזֶּה
 לְפָנַי הַכְּבִישׁ וְהַבְּתִים וְאֵילָנוֹת הַסְּרָק?
 חוֹל הָיָה פֶּה פְּעַם בְּמָקוֹם הַזֶּה, חוֹל בְּתוֹלֵי
 וְסִבְתָּהּ הֵיטָה הוֹלֶכֶת פֶּה מִתַּחַת לְשִׁקְמָה
 5 וְצִפְרִים הֵיוּ תוֹקְעוֹת מִקוֹרֵיהֶן בְּפָרִי הַלֵּא מוֹגֵן
 וּמְצִיצוֹת מַעַל רֹאשָׁה אֶת צִיּוּצֵי הַמְּלַחְמָה הַנּוֹרָאָה מְכַל –
 הַמְּלַחְמָה עַל שְׂטַח הַמַּחִיָּה.
 וְסִבְתָּהּ, עֲלָמָה תַּמָּה, חֲשֻׁבָה לְפִי תַמָּה
 כִּי אֵלוֹ הֵן סִימְפוֹנִיּוֹת מְפֻלְאוֹת
 10 לְכַבוֹד הַשַּׁחַר הַבּוֹקֵעַ מִחֲדָשׁ,
 אוֹלֵי אֶפְלוֹ לְכַבוֹדָהּ.
 וְזֶה הַבִּיא אוֹתָהּ לְהִתְיָשֵׁב פֶּה, בְּמָקוֹם הַזֶּה –
 וְאֵת הַשְּׂאֵר אֶתָּה יוֹדֵעַ, בְּוֹדָאֵי.

מהי המציאות הארץ־ישראלית שבאה לידי ביטוי בשיר?
 הסבר את העמדה של הדובר בנוגע לתפיסת המציאות של הסבתא.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אֵל בֵּית סָבִי בָּאוּ תִימָנִים מִמַּחְנֵה יוֹסֵף
 יָשְׁבוּ וְשָׁתְקוּ
 כְּשֶׁאֶחָד שָׁר הַשְּׁנִי חֲכָה
 כִּי גִדְלָתִי בֵּין נְהֻמָּה
 לְשִׁתִּיקָה
 עֲכָשׁוּ הַתְּקִינֵנוּ לְאָבִי טֶלְפוֹן וְהוּא יוֹשֵׁב
 וּמְחַכֶּה לְצִלְצוֹל
 שְׂמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שָׁתְקוּ אָבוֹתָיו
 עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֵה שִׁיקְשִׁיבוּ לְדַבְּרֵיו

הסבר והדגם כיצד השיר מבטא אחווה משפחתית וקהילתית.

על פי השיר, מה מערער אחווה זו? הסבר והדגם את דבריך.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שאצלי
הנתוח הצליח ובגדד
מתה. ולא נותרה
אלא המוסיקה שהיה אבי
שומע בתחנות הבושה,
כשהמתין בחניון התת־קרקעי,
לקחת אותי אל צבא העם
בדרכו לעבודה.

ולא אשכח לעולם
את עצב ידו המגוששת
אחר העברית, להחליף מהר,
לפני שיוצאים ועולים
מעל פני האדמה.

הסבר כיצד שתי השורות הפותחות את הבית השני בשיר מבטאות את היחס של הבן לאביו.
מה אפשר ללמוד מן היחס של הבן לאביו על השפעת ההגירה על האב ועל הבן? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שני – דרמה (מחזה מודרני) (40 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 7-8.

מחזה מודרני

שים לב: על השאלות 7-8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות ברשימה שלפניך.

מי מפחד מווירגיניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון;

שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר

7. ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. הסבר והדגם כיצד במחזה שלמדת בא לידי ביטוי ערך מרכזי כלשהו (למשל כבוד האדם, כנות, קבלת האחר,

שוויון, סובלנות) או כיצד באה לידי ביטוי שלילתו של ערך כזה. (25 נקודות)

ב. בחר מן המחזה שניים מן האמצעים הדרמטיים האלה: דיאלוג, ניגוד, סמל, והסבר את תרומתם להדגשת הערך

שעליו כתבת בסעיף א. (15 נקודות)

8. ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. במחזה שלמדת, מה מניע שתיים מן הדמויות לפעול? הסבר והדגם את דבריך. (24 נקודות)

ב. הצג את תוצאות הפעולות של הדמויות, והסבר מה אפשר ללמוד מתוצאות אלה על טבע האדם.

(16 נקודות)

פרק שלישי – ספרי קריאה (40 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 9–10.

שים לב: על השאלות 9–10 אפשר לענות רק על פי אחד מספרי הקריאה שלפניך.

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה;

האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

9. תאר שלושה קטעים מן הרומאן שקראת שנחרטו בזיכרוןך.

מדוע דווקא הקטעים האלה נחרטו בזיכרוןך? נמק והדגם את דבריך.

10. הדמויות ברומאנים עוברות תהליך נפשי.

פרט את השלבים בתהליך הנפשי שעוברת דמות מרכזית ברומאן שלמדת, והסבר את התרומה של תהליך זה

לבניית משמעות הרומאן.

בהצלחה!